

UN MANUSCRIS AL LUI PAUL BUJOR DESPRE ISTORICUL INSTITUȚIEI ACADEMICE ȘI EVOLUȚIA EI

Dan Jumară*

A manuscript belonging to Paul Bujor about the history of the Academy and its development

– Abstract –

Manuscript no 903¹, from the documentary fund Museum Values of the Museum of Romanian Literature in Iassi, is part of the few manuscripts written by a well-known biologist and writer, Paul Bujor, manuscripts that we identified lately.

The author of the text was a well-known personality in Iassi, in the interwar period. He was a famous biologist, a professor in the University, a political leader, member of the parliament, member of the Romanian Academy, writer and journalist.

The manuscript we present represents the result of a keen research activity of the scientist.

Key words: *Bujor Paul, Romanian Academy, biologist*

Cuvinte-cheie: *Bujor Paul, Academia Română, biolog*

Paul Bujor s-a născut la 20 iulie 1862, în târgușorul Berești, din județul Galați și s-a bucurat de o viață lungă, împlinită în diferite domenii de preocupări. S-a stins din viață la București, cu câteva zile înainte de a fi devenit nonagenar, la 15 iunie 1952. Fiul funcționarului comunal Gavril Bujor a urmat cursurile unei școli din Bârlad și a absolvit liceul în 1879. Anul următor își lua bacalaureatul la București și devenea student al Facultății de Științe. În 1887 era la Paris, la o specializare. Avea să-și susțină public Teza de doctorat, sub îndrumarea renumitului biologului Peter K. Vogt, la Universitatea din Geneva, în 1891. Lucrarea este citată până în zilele noastre.

Asistent și apoi șef de lucrări, după întoarcerea în țară, la Facultatea de Științe din București, în 1896 ocupa, prin concurs, postul de profesor de

---

* Muzeul Literaturii Române, Iași.

¹ Paul Bujor, *Originea numelui Academiei și evoluția ei*, manuscris în Muzeul Literaturii Române Iași, fond *Valori Muzeu*, nr. 903, p. 1.

morfologie animală la Universitatea din Iași, unde avea să rămână până în 1936, când s-a pensionat. Ca titular al catedrei de zoologie și morfologie animală, a devenit pionierul școlii românești de morfologie animală. A avut ca discipoli biologi însemnați ca Ion Borcea, C. N. Ionescu, I. Scriban. A predat de asemenea interesante cursuri de anatomie comparată și embriologie, concepute, ca întreaga sa operă, în spiritul evoluționismului darwinist. Profesorul este considerat unul dintre cei mai însemnați hidrobiologi români. Între cercetările sale, studiul formelor de viață din lacurile sărate îl consacră ca pionier pe plan mondial, cu concluzii acceptate de toată literatura de specialitate.

De altfel, primirea în Academia Română, ca membru de onoare, în 1948, a omului de știință - profesor, decan, director al Institutului de Morfologie Animală din Iași, se constituie într-o îndreptățită recunoaștere a meritelor sale științifice. Deși era considerat un cercetător remarcabil în domeniul său, cu rezultate deosebite, Paul Bujor considera că cea mai importantă latură a activității sale era cea pedagogică. El îi invita pe confrății săi din învățământul universitar să aibă ca principală preocupare formarea a unor discipoli valoroși, pentru că doar astfel se putea înfăptui un progres real în știință².

Încă din tinerețe devenea membru al grupării socialiste a studenților români de la Paris, reluând constant contactul cu cercurile socialiste europene, ambientul influențându-i opțiunile sociale și politice. La ideile socialismului aveau în epocă, alături de el, și C. I. Parhon, Gala Galaction, Constantin Mille, dr. N. Lupu, Constantin Stere și alții³. La fel ca mulți alți intelectuali formați la cumpăna dintre secolele al XIX-lea și al XX-lea, a rămas toată viața credincios principiilor doctrinei socialiste, cerând, de exemplu, după 1907, „reformă politică adâncă și serioasă” în favoarea țăranilor „nu gloanțe și închisori”. De altfel, a părăsit, în 1907, conducerea revistei ieșene „Viața românească” pentru că aceasta începuse unele atacuri la adresa socialiștilor⁴. Iar mai târziu, în anii 30 ai secolului al XX-lea, Paul Bujor după ce analizase deosebit de critic politica tuturor partidelor vremii, ajungea la concluzia că regele ar trebui să numească un guvern de uniune națională, ă la frunte cu Partidul Social-Democrat. Pentru că, spunea el, PSD, „dacă va voi răspunderea unei guvernări” ar putea s-o realizeze, în cazul în care ar reuși să unească părțile dezbinăte... Și, continua, plin de convingere

---

²http://www.compendium.ro/pers_detalii.php?id_pers=1154&prenume_pers=Paul&nume_pers=BUJOR.

³ <http://miscarea.net/ethos6.html>.

⁴ Zigu Ornea, *Viața lui C. Stere*, vol. I, Ed. Cartea Românească, București. 1989, p. 365.

biologul: „Aproape în toate țările din Europa s-a făcut azi apel la elementele socialiste pentru guvernare. De ce nu s-ar face și la noi?”⁵.

Ca reprezentant al Universității din Iași, a fost, în câteva legislaturi, senator și deputat; susținând politica de ameliorare a vieții rurale, pledând pentru o reformă agrară care să dea posibilitatea formării de obști țărănești și înscriindu-se printre adepții votului universal.

Paul Bujor a fost și un înzestrat prozator, dar nu și-a exersat prea des talentul scriitoricesc; ne-a lăsat doar câteva volume: *Mi-a cântat cucu-n față, Amintiri de A. Vlahuță și I. L. Caragiale, Îndurare!*. Primele sale încercări literare se manifestau în 1887 (perioada pariziană), dar P. Bujor debuta în 1894, la revista lui Constantin Dobrogeanu-Gherea „Literatură și știință”. A colaborat apoi la numeroase reviste și gazete precum „Lumea nouă literară și științifică”, „Noua revistă română”, „Sămănătorul”, „Tribuna conservatoare”, „Arta”, „Epigonii”, „Opinia”, „Moldova”, „Curentul nou”, „Viața românească”, „Opinia”, „Adevărul”, „Viața socială”, „Universul”, „Dimineata”, „Adevărul literar și artistic” etc. Prozatorul aborda cu convingere tematica socială. Oprimarea țăranului și ruina vieții de la sate sunt teme obsesive pentru el.

Renumerele de prozator al lui Paul Bujor se bazează pe câteva trăsături definitorii, prezente de la debut până la finalul carierei: dialoguri și pasaje descriptive ori evocatoare, ce vor să reconstituie în mod realist o anume atmosferă, ori să radiografeze stări sufletești, existența unor personaje marcate de un destin tragic, o narație cu inflexiuni domoale, plină de compasiune, care vrea să convingă că pervertirea morală, necazurile, nelegiuirile vin din imixtiunea în lumea satului a unor legi nefirești, nedrepte. Mai rar, prin concentrarea mijloacelor artistice reușește să ajungă la o exprimare neostentativă. Ca memorialist, evocând figurile lui Al. Vlahuță, I. L. Caragiale, B. Delavrancea și N. Grigorescu, Paul Bujor se dezvăluie ca om care se dăruie prieteniei, dar socialul este prezent chiar și în amintiri.

Profesor universitar, membru al Academiei Române, Paul Bujor era, în mod firesc, atras de cercetare, de subiectul abordat în manieră științifică. Manuscrisul pe care-l vom prezenta în continuare satisface chiar acest gen de exigențe. Titlul în sine este edificator: *Originea numelui Academie și evoluția ei*.

Profesorul ne propune o incursiune în istoricul instituției denumită **Academie**, încă de la începuturile ei. Aflăm astfel că Platon a fost cel care a dat instituției denumirea pe care o poartă și astăzi, inspirându-se după

---

⁵ „Adevărul”, nr. 14.378, București, 9 noiembrie 1930.

numele unui personaj legendar – **Academus** – care, stăpâna, în apropiere de Athena, grădini minunate frecventate de filosofi. După o documentată incursiune în antichitate, explicând originea denumirii de **Academie**, Paul Bujor urmărește noțiunea aceasta de-a lungul veacurilor, trecând prin evul mediu și prin perioada modernă. Datele oferite cititorului sunt concise, dar universitarul scoate în evidență momente cheie, interesante și esențiale pentru dezvoltarea științei. Biolog fiind, autorul se oprește, cu precădere asupra domeniului său de specialitate, dar se întoarce apoi în antichitate, făcând scurte prezentări ale celor mai cunoscuți erudiți ai timpului precum Socrate, Platon, Aristot.

Inevitabil, după excursul antic, este abordat istoricul vechii Academii Române. Paul Bujor consideră că „înființarea vechii Academii datează de la 1866 când Locotenența domnească prin secretarul ei, democratul C. A. Rosetti ministrul instrucției de atunci a citit în Divanul Ad-hoc înființarea unei Societăți numită Societatea literară română”⁶. Bujor subliniază că: „La 29 mai 1941, dl. Prof. Constatin Rădulescu președintele și d-l Alex Lăpedatu secretarul general al vechii Academii Române, cu ocazia sărbătoririi a 75 de ani de existent a acestei Academii au făcut fiecare din ei câte o recapitulare a activității trecute a vechii Academii”⁷. Ambele texte au fost apoi publicate într-o broșură. Și principala sursă de informare a profesorului ieșan a fost chiar acea broșură, publicată în 1941.

Autorul manuscrisului de față mai face însă și unele comentarii personale. Spre exemplu, se constată că „În fața avântului mare ce a luat știința în secolul nostru, numit secolul științei, mulți spun și repet cu melancolie: Arta și în special poesia se duc, nu vor mai fi”⁸. Replica la cele afirmate aparține lui Victor Hugo: „Ce prostie! A spune că poesia se duce e ca și cum s-ar zice că nu mai sunt roze, că primăvera și-a dat sufletu, că soarele a pierdut obiceiul de a răsări, că percurgînd toate câmpiile pământului nu veți mai găsi un future, că luna nu va mai străluci, că privighetoarea nu va mai cânta, că leul nu va mai mugi, că vulturul nu va mai plana, că Alpii și Pirineii s-au dus din locul lor, că nu mai sunt frumoase tinere fete, frumoși tineri oameni, nimeni nu se mai gîndește la moarte, mama nu mai iubește copilul ei, că cerul s-a stîns și că inima umană e moartă”.

Autorul își încheie expozeul cu un îndemn: „să vă gîndiți atunci când veți vedea că din cunoașterea acestor taine se poate trage un folos, un ajutor

---

⁶ Paul Bujor, *loc. cit.*, p. 3.

⁷ Paul Bujor, *loc. cit.*, p. 4.

⁸ *Ibidem*.

și pentru binele nostru, pentru viața noastră de muncă și pentru mândria noastră de oameni liberi”⁹.

ANEXA

„Ms. nr. 903 – **Paul Bujor**:

Originea numelui *Academie* și evoluția ei

Dacă nu abuzez de binevoitoarea Dv. atenție, aş voi să expun foarte sumar origina numelui de **Academie** și evoluția ei în decursul timpurilor.

Numele de **Academie** a fost dat pentru prima data de filosoful grec Platon după numele unui personaj eroic legendar **Academus** care, după cum se povestește, poseda în apropiere de Athena grădini minunate frecventate de filosofi.

Așa, Dv. știți că Platon care a trăit între anii 429 și 347 înainte de Christos își profesa ideile filosofice într-un boschet din acele grădini pe care el l-a numit **Academie**. Astfel e origina numelui de **Academie**, care în urmă s-a dat multor centre de studii și care s-a conservat până azi.

Dacă în antichitate numele acesta de **Academie** era un idol din cauza strălucirii cursurilor lui Platon, în urmă numele acesta a rămas mult timp în umbra în tot timpul evului mediu, am putea zice până aproape de cei doi mari filosofi din timpurile modern Francois Bacon și René Descartes, atunci când începuse marea mișcare științifică cu Bruno, Gilbert, Galileo, Copernic, Kepler, Bacon, Descartes, mișcare ajutată și de mecenii bogați, iubitori de știință, ca Nicolas Fabri, de Peireo, părintele Marsenne, prieten cu Decartes, cari încurajau știința.

De asemenea, în Italia, Frederic Ceși (1585-1630) duce de Aquasparta a avut un rol asemănător cu a lui Peiresc din Franța. Cu toată opoziția ce li se făcea tuturor acestora cu grupul lor de oameni de știință, ei au fondat **Academia dei Lincei** la 1609 (de fapt 1603, n. n.) la care s-au asociat Galileu, Peiresc și alții. Această academie științifică bine organizată și-a luat ca emblemă un animal, Lynxul, din cauza vederii pătrunzătoare ce legenda o atribuie acestui animal. Era probabil, și o aluzie la invenția microscopului în acele timpuri. **Academia** aceasta **dei Lincei** a preparat prima monografie importantă asupra istoriei naturale a Americii.

După cum știți, Richelieu, ministru lui Ludovic al 13-lea, a fondat în 1634 **Academia Franceză**, cu 40 de membri, însărcinată cu redactarea dicționarului francez. Academia Franceză, dezvoltându-se treptat – treptat prin organizare și specializare e formată azi din 5 secțiuni sau clase care unite la un loc formează L'Institut de France (1906) care e format din L'Académie Francaise (40 membri), L'Ac. des Sciences (72 membres),

---

⁹ *Ibidem*, f. 5

L'Ac. des Belles Lettres (40 membri), L'Ac. des Sciences morales et politiques (40 membri) et L'Ac. des Beaux Arts (36 membri).

Treizeci și patru ani mai târziu după fondarea Academiei Franceze de Richelieu, Colbert, ministru lui Ludovic al 14-lea, a fondat, tot în Franța, o societate care a fost recunoscută oficial sub numele de **Academie**.

Prima publicație în ramura biologiei a acestei Academii a fost o serie de descriții anatomice datorite lui Claude Perault sub titlul de *Memoires pour servir à l'Histoire des Animaux*. Ediție grandioasă foarte frumoasă, executată ca dar al regelui. Tot atunci a apărut și prima revistă științifică. Așa **Le Journal de Savants** cu data din 1666 e cel mai vechiu periodic consacrat științelor.

Denys Sallo, parizian, protector al oamenilor de știință (1626-1669) se ocupa pe la mijlocul secolului al 17-lea de a copia și a face pe alții să copieze tot ce întâlneau mai interesant în lecturele lor. Aceștia făceau parte din cercul lui Colbert.

Le Journal de Savants a fost imitat în Anglia, Italia, Germania, Svezia și Olanda. Tot în acest timp și din inițiative lui Descartes s-au înființat Muzee din diferite ramuri ale științelor naturale, grădini zoologice și botanice.

Numele de **Academie** s-a dat în urmă la multe societăți științifice, literare și de arte frumoase aproape în toate țările cu o cultură mai înaintată.

Iată dar ce aveam să vă spun cu totul sumar – ca o schiță asupra originii numelui de Academie de la Platon pînă azi.

De schița aceasta istorică să leagă viața unui strălucit filosof al antichității – viața lui Aristot considerat de biologiștii de azi ca un mare biolog al tuturor timpurilor. Ca biolog și ca adept al realizmului său, țin să vă spun, tot așa de sumar câteva date asupra acestui strălucit filosof atingând, în special, activitatea sa ca om de știință, în special ca biolog. După cum știți, în Grecia antică au trait mulți filosofi de la Thales (an 640) pînă la Aristot înainte de I. Chr.

Știți de asemenea că în perioada de strălucită civilizație a Greciei, între anii 488-322 î. Chr., au trăit în Grecia trei străluciți filosofi: Socrate, Platon și Aristot cari s-au succedat unul după altul: Socrate a fost profesorul lui Platon și Platon profesorul lui Aristot.

Socrate. Un dialectician scârpător de spirit și de multe ori tulburător prin sarcasmele și ironiile lui. Ceea ce i-a cauzat moartea. El nu scria cărți. Își afișa ideile în adunările publice. Ceea ce să cunoaște despre el, se știe din dialogurile lui Platon, elevul său. Odată, la o adunare publică, făcînd probabil aluzie la unele personaje cunoscute, a spus: „Nu e ignoranță mai rușinoasă decît cea de a crede în cea-ce nu cunoști”.

Din cauza criticei lui usturătoare și-a făcut mulți dușmani cari, coalizându-se, l-au acuzat de impietate. Judecat, a fost condamnat la moarte – să bea otrava Cucută.

Platon s-a născut la Athena în insula Eginea pe la an 430 î. Chr. Numele de Platon (cu umerii largi) i-a fost dat de Socrate.

După aprecierea filosofilor moderni, filosofia lui Platon e cea mai înaltă expresie a idealizmului. El omitea orice observație științifică și orice experiență obiectivă. Metoda lui pleacă la om nu pentru a studia realitățile înconjurătoare, ci pentru a reface lumea după abstracțiile elaborate de rațiune.

Subiectivismul e principiul său și metafizica domeniul său. E, de altfel, metoda profesorului său Socrate. Aristot, care a fost elevul lui Platon, e cu totul în contra metodei lui Platon.

Aristot:

Să venim acum la Aristot care ne interesează în special.

Aristot s-a născut în anul 384 înainte de Christos la Stagire, cetate greacă la frontiera între Grecia și Macedonia. Tatăl său, Nicomas, era medical regelui Macedoniei Amintas al II-lea. Probabil, tatăl său, fiind medic i-a dat gustul pentru cercetările de biologie. Regelui Amintas i-a succedat regale Philipp – un rege înțelept și iubitor de știință care avea mare considerație pentru Aristot. La vârsta de 17 ani, Aristot a fost trimis de tatăl său să studieze la Atena. La Atena, Aristot a devenit elevul cel mai bun din Academia lui Platon timp de 8 ani.

Desigur, Platon a avut asupra elevului său Aristot o influență considerabilă; însă, în unele materii de filosofie, erau deosebiri fundamentale între ei. În domeniul științific, Platon era atras mai mult spre matematici pe când Aristot era esențialmente un biolog. Dealtfel, Aristot a fost strâns legat de Platon și a rămas membru al Academiei lui pînă la moartea lui Platon în anul 347 înainte de Christos.

Aristot spera, poate, să devină el șeful Academiei. A fost însă înșelat în speranțele sale. Speusipp, nepotul lui Platon luînd șefia Academiei, Aristot a părăsit Athena și s-a dus să trăiască la curtea unui mic rege grec de pe coasta Asiei Mici în fața insulei Lesbos. Aci, avînd timp liber și cele mai bune condițiuni de studierea animalelor marine s-a pus intens pe lucru. Rezultatul cercetărilor sale din regiunea insulei Lesbos a făcut în cele din urmă material operilor sale de Istorie naturală care sunt cele mai vechi din planul cercetărilor sale. Multe din aceste cercetări sunt elogios apreciate de biologiștii de azi.

În anul 342 î. d. Chr., când Aristot avea 42 de ani a fost rugat de regele Philipp să fie preceptorul fiului său Alexandru. Aristot a acceptat și s-a instalat în Macedonia.

După trei ani (339) î.d.Chr., când Alexandru avea 16 sau 17 ani, a luat regența regatului în timpul absenței părintelui său. În anul 336 î. d. Chr., regele Philipp fiind asasinat, Alexandru i-a succedat ca rege al Macedoniei. Atunci Aristot a părăsit Macedonia și a revenit la Athena. Se știe însă ca în acest timp profesorul și elevul nu se mai întâlneau complet. Totuși regale Alexandru a păstrat toată viața gustul pentru știință pentru că în tot timpul când el se războia să cucerească lumea trimetea lui Aristot colecții de animale din țări depărtate.

În anul 336 î. d. Chr., când Aristot a revenit la Athena avea 49 de ani.

La Athena, Aristot a început să profeseze însă nu s-a mai întors la Academia lui Platon ci a creat un centru de învățămînt personal – o universitate cum s-ar spune azi.

El a numit acest centru Liceu – în grecește Lykeios – care nu era altă ceva decât grădina ce el posedă acum la Athena și în care el profesa plimbându-se împreună cu elevii săi pe o alee particulară preferată de el; de unde și numele de peripaticieni dat discipulilor săi de generațiile următoare. E interesant de a constata că Aristot a profestat într-o grădină cum și Platon a profestat într-un boschet.

Numele de Lykeios să dădea lui Apollon – zeul medicinei, al poeziei și al artelor și însemna luminătorul, nume care se potrivea și lui Aristot. Numele acesta de Liceu – Lykeios s-a conservat, ca și numele de Academie, pînă azi.

În timpul celor 13 ani cît Aristot a profestat la Athena în Liceul său, fostul lui discipol Alexandru cel Mare cucerise cea mai mare parte din lumea cunoscută pe vremea lui. El trecuse dincolo de rîul Indru, ajunsese în Indii.

Un fapt interesant de amintit: cucerind Egiptul, el a înființat acolo orașul Alexandria care, în perioada de scădere a Greciei, luase rolul de conducătoare a științei sub Ptolemeu al II-lea, regele Egiptului, formând chiar o perioadă științifică alexandrină.

În anul 323 î.d.Chr. se află ca Alexandru cel Mare murise la Babilon la etatea de 33 de ani. Partidul cel mai ostil Macedoniei luă puterea la Athena. Atunci situația lui Aristot în Athena deveni critică. El, fiind bănuțit că stătuse în Macedonia ca profesor a lui Alexandru cel Mare, a părăsit Athena, refugiindu-se la Calcis în Eubea unde după un an, la 322 înainte de Christos – a murit.

Înainte de a muri, a desemnat ca succesor la conducerea Liceului său pe elevul său favorit Theophrast încredințându-I după cât se spune – și manuscrisele operilor sale cu oprirea expresă de ale da publicității.

Aristot a făcut observații asupra următoarelor grupe de animale:

- 1) – asupra Peștilor (moravurile peștilor, în special asupra peștelui pisică – *Parasilurus Aristotelis* – Somnul.
- 2) Asupra Torpidei (*Torpedo acellata*) și *Lophius piscatorius*.
- 3) Asupra Cefalopodelor (*Octopus Argonautus Argo* și dezvoltarea sepiei.
- 4) Asupra Mamiferelor (*Balena*, *Marsuinul* și *Delfinul*).
- 5) Dezvoltarea peștilor placentari selachi (*Mustelus Caervis*) câine de mare și altele.

În aceste studii sunt, desigur, și unele greșeli, cum sunt și la unii biologiști moderni. În urma tuturor observațiilor sale Aristot a făcut o schema de clasificarea animalelor.

Pentru timpului, Aristot a fost un observator și un experimentator admirabil – un adevărat savant. Era un gânditor extrem de original și de o mare pătrundere de judecată. El avea arta incomparabilă de a clasa rezultatele propriilor sale descoperiri și acele ale altora. Ca concepție filosofică era un materialist cu tot viciul de abstracție contractat în compania lui Platon.

Din punctual de vedere social: omul nu e separate de celelalte animale. Omul e făcut p. societate: e un animal politic. Societatea e starea naturală a omului. Principiul statului e egalitatea în libertate. Din cauza vieții din antichitate, el admite că nu se poate înțelege societatea antică fără sclavie. Statul completează viața individului. Principiul statului e egalitatea în libertate. Binele statului primează binele individului. El se realizează prin știință și prin înțelepciune. Aristot, contrar fostului său profesor – Platon, era un realist. El e dar, în bună parte, un precursor al lumii progresiste de azi. Iată de ce am ținut să comentez aici viața acestui strălucit filosof și biolog.

Vechia Academie Română: La 29 mai 1941, dl. Prof. Constatin Rădulescu președintele și d-l Alex Lăpedatu secretarul general al vechii Academii Române, cu ocazia sărbătoririi a 75 de ani de existent a acestei Academii au făcut fiecare din ei câte o recapitulare a activității trecute a vechii Academii.

Aceste recapitulări au fost publicate chiar în acel an de Academie, într-o broșură. Spicuiesc din această broșură câteva date privitoare la istoricul înființării vechii Academii.

Iată: înființarea vechii Academii datează de la 1866 când Locotenența domnească prin secretarul ei, democratul C. A. Rosetti ministrul instrucției de atunci a citit în divanul ad hoc înființarea unei Societăți numită Societatea literară română. Scopul acestei Societăți era satisfacerea necesităților culturale și naționale din acele timpuri prin alcătuirea imediată a ortografiei, a gramaticii și a dicționarului limbei române.

La înființarea Societății literare române s-au ales 21 de membri cei mai pricepuți din principate și din ținuturile locuite de români în dorința de a se face o limbă românească unitară. În fruntea acestor membri era Timotei Cipariu.

Inaugurarea acestei Societăți literare s-a făcut la 1 August 1867 în sale de festivități a universității din București. Prima ședință a fost prezidată de Ștefan Golescu ministru de externe. După primele ședințe s-au alcătuit statutele, societatea luând numele de Societate academică română, nume care a rămas pân'la 1870, în care timp (3 ani) membrii Societății academice s-au ocupat cu ortografia, cu gramatica și cu dicționarul limbei române. Rezultatul lucrărilor a fost prezentarea unui întreg proiect de dicționar tipărit în curs de șase ani în două volume *in 8°* cuprinzând 2890 pagini precum și glosarul cu 5840 pagini.

Rezultatul acestor lucrări a fost însă nemulțămitor nu numai pentru marele public ci chiar și pentru unii membri ai Societății academice; unii din ei retrăgându-se din această cauză din societatea academică. Era aproape să urmeze o criză în lucrările Societății academice. Războiul din 1877 și intervenția regelui care a luat presidenția Societății Academice. Atunci adunările legiuitoare ale noului stat a ridicat la 29 martie 1879 societatea academică la situația de instituție națională numind-o Academie Română și declarînd-o persoană morală.

Sunt chemate atunci la viață secția istorică și științifică a căror existent figura numai pe hîrtie și I s-a dat și o subvenție anuală pentru lucrările sale. De la 1879 și pînă la reorganizarea ei de azi vechia Academie română a avut o activitate crescândă prin numeroasele ei publicații, însă aproape fără rezultate practice reale pentru viața de muncă a poporului nostru.

E regretabil că – după cât știu – nici pînă azi nu avem un dicționar bine precizat al limbei române. Fiecare roman scrie cum crede el că-i mai bine.

Știința și arta:

În organizarea mai bună și mai dreaptă a lumii de azi se pune accentual mai mult pe știință. În fața avântului mare ce a luat știința în

secolul nostru, numit secolul științei, mulți spun și repet cu melancolie: Arta și în special poesia se duc, nu vor mai fi.

Victor Hugo, strălucitul poet francez, li spune acestora cu drept cuvânt și vibrant de elocvență: „Ce prostie ! A spune că poesia se duce e ca și cum s-ar zice că nu mai sunt roze, că primăvara și-a dat sufletul, că soarele a pierdut obiceiul de a răsări, că parcurgînd toate câmpiile pământului nu veți mai găsi un fluture, că luna nu va mai străluci, că privighetoarea nu va mai cânta, că leul nu va mai rage, că vulturul nu va mai plana, că Alpii și Pirineii s-au dus din locul lor, că nu mai sunt frumoase tinere fete, frumoși tineri oameni, nimeni nu se mai gîndește la moarte, mama nu mai iubește copilul ei, că cerul s-a stîns și că inima umană e moartă”.

Ce prostie e aceasta: poezia se duce? S-ar putea striga: ea sosește.

Cu toate acestea între artă și știință e o diferență radicală: Știința e perfectibilă, arta nu.

Pentru ce ?

Pentru că progresul e motorul științei pe când idealul e generatorul artei, pentru că relativul e în știință și definitivul în artă.

O descoperire sau o inventivă științifică e de multe ori modificată, pe cînd o capo-d'operă de artă sau o poezie există odată pentru totdeauna.

Așa, de la invenția microscopului primitiv și pîn'la microscopul de azi acest minunat instrument de lucru a suferit o lungă serie de perfecționări pe cînd *Iliada* lui Homer, *Divina Comedie* a lui Dante, capo-d'opere, există odată pentru totdeauna. După Victor Hugo, democratul, „poetul să planeze cât de sus în văzduh însă să se coboare și pe pământ”.

„Muza e făcută pentru a cânta, pentru a iubi, pentru a crede, pentru a ruga”, însă „să cînte idealul, să iubească umanitatea, să creadă în progres, să se roage spre infinit”.

O Rugămintă

Și acum pentru a termina, dați-mi voe, vă fac o rugămintă – nu din partea mea ci din partea poporului nostru.

De la întemeierea principatelor și pînă azi, timp de aproape 90 de ani, poporul nostru a făcut multe fapte mari. Citez numai două: a apărut cu vitejie, țara noastră în contra dușmanilor cotropitori și a muncit și muncește mereu.

Poporul nostru nu s-a războit decît atunci cînd a fost atacat. A suferit împilări și din afara și din' năuntru țării lui. Azi, cînd el se conduce singur, grație suflului democratic venit dinspre răsărit – de la marea noastră vecină, Rusia sovietică, grație luptelor grele și jertfelor dureroase suferite de cei mai buni fii ai lui – vajnicii lui conducători de azi – poporul nostru a fost

eliberat, creîndu-i-se posibilitatea de a se organiza și conduce singur¹⁰. Azi, el se gândește și la noi, la cel mai înalt așezământ cultural – la Academia Rep. Populare Române și ne spune:

Legănați în cântecile noastre ați deschis ochii în lume, la umbra casei noastre ați crescut, din munca noastră ați învățat în școli și mai mici și mai mari, din munca noastră v-ați luminat și din munca noastră aveți acum puțința să lucrați în cel mai înalt așezământ de lumină.

Vă rugăm să vă gândiți și la noi când veți cerceta tainele lumii, să vă gândiți atunci când veți vedea că din cunoașterea acestor taine se poate trage un folos, un ajutor și pentru binele nostrum, pentru viața noastră de muncă și pentru mândria noastră de oameni liberi.

Noi nădăjduim că ni veți asculta cu drag rugămintea de vreme ce în numele așezământului Dv. ați pomenit și de numele nostru, numindu-l Academia Republicii Populare Române.

A asculta o astfel de rugămintă e pentru noi o datorie de conștiință și de recunoștință.

P. Bujor”

---

¹⁰ Asemenea formulări erau impuse de regimul comunist care se instaura în România.